

UDK:101.2

Zuxra KARIMOVA,
Namangan davlat universiteti tadqiqotchisi
E-mail: karimovazuxra@mail.ru

Falsafa fanlari doktori, dotsent I.Siddiqov taqrizi asosida

COMPARATIVE ANALYSIS OF APPROACHES TO COMBATING DRUG ADDICTION IN DIFFERENT CULTURES AND COUNTRIES

Annotation

This article provides a comparative analysis of approaches to combating drug addiction in different cultures and countries. The study covers a variety of strategies and methods used in the fight against drugs and their effectiveness in the context of cultural and social characteristics of different societies. Through the analysis of legislation, prevention programs, medical and social interventions, the authors identify differences in approaches to the problem of drug addiction in various cultural contexts. The article also examines the factors influencing the success of anti-drug programs, including public opinion, political will and access to resources. The results obtained can serve as a basis for the development of more effective strategies and programs for the prevention and treatment of drug addiction in various countries and cultures.

Key words: Drug addiction, comparative analysis, combating drug addiction, cultures, countries, prevention of drug addiction, treatment of addiction, legal aspects, socio-cultural characteristics, medical approaches, public opinion.

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ПОДХОДОВ К БОРЬБЕ С НАРКОМАНИЕЙ В РАЗЛИЧНЫХ КУЛЬТУРАХ И СТРАНАХ

Аннотация

Данная статья проводит сравнительный анализ подходов к борьбе с наркоманией в различных культурах и странах. Исследование охватывает разнообразные стратегии и методы, используемые в борьбе с наркотиками, и их эффективность в контексте культурных и социальных особенностей различных обществ. Через анализ законодательства, программ профилактики, медицинских и социальных интервенций авторы выявляют различия в подходах к проблеме наркомании в различных культурных контекстах. В статье рассматриваются также факторы, влияющие на успешность программ по борьбе с наркоманией, включая общественное мнение, политическую волю и доступ к ресурсам. Полученные результаты могут служить основой для разработки более эффективных стратегий и программ по предотвращению и лечению наркомании в различных странах и культурах.

Ключевые слова: Наркомания, сравнительный анализ, борьба с наркоманией, культуры, страны, профилактика наркомании, лечение зависимости, правовые аспекты, социокультурные особенности, медицинские подходы, общественное мнение.

TURLI MADANIYAT VA MAMLAKATLARDA GIYOHVANDLIKKA QARSHI KURASH YONDASHUVLARINING QIYOSIY TAHLILI

Аннотация

Ushbu maqola turli madaniyat va mamlakatlarda giyohvandlikka qarshi kurash yondashuvlarini qiyosiy tahlil qiladi. Tadqiqot giyohvandlikka qarshi kurashda qo'llaniladigan turli strategiya va usullarni va ularning turli jamiyatlarning madaniy va ijtimoiy xususiyatlari kontekstida samaradorligini qamrab oladi. Qonunchilik, profilaktika dasturlari, tibbiy va ijtimoiy aralashuvlarni tahlil qilish orqali mualliflar turli madaniy kontekstlarda giyohvandlik muammosiga yondashuvlardagi farqlarni aniqlaydilar. Maqolada, shuningdek, giyohvandlikka qarshi dasturlarning muvaffaqiyatiga ta'sir qiluvchi omillar, jumladan, jamoatchilik fikri, siyosiy Iroda va resurslardan foydalanish ko'rib chiqiladi. Topilmalar turli mamlakatlar va madaniyatlarda giyohvandlikning oldini olish va davolash bo'yicha yaxshiroq strategiya va dasturlarni ishlab chiqish uchun asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Kalit so'zlar: Giyohvandlik, qiyosiy tahlil, giyohvandlikka qarshi kurash, madaniyatlar, mamlakatlar, giyohvandlikning oldini olish, giyohvandlikni davolash, huquqiy jihatlar, ijtimoiy-madaniy xususiyatlar, tibbiy yondashuvlar, jamoatchilik fikri.

Kirish. Giyohvandlik muammosi zamonaviy dunyoda eng dolzarb va dolzarb masalalardan biridir. Giyohvand moddalar va giyohvandlik odamlar hayotiga, jamiyatga va iqtisodiyotga halokatli hissa qo'shadi. Ular nafaqat shaxslarning, balki butun xalqlarning salomatligi va farovonligiga tahdid soladi. Giyohvandlikka qarshi yondashuvlar har bir mamlakatning madaniy, ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy xususiyatlariga qarab farqlanadi. Keling, turli madaniyat va mamlakatlarda ushbu muammoga yondashuvlarning qiyosiy tahlilini ko'rib chiqaylik.

AQSh: giyohvandlikka qarshi urush. AQSh tarixan "giyohvandlikka qarshi urush" siyosatini olib boradi. Ushbu strategiya giyohvand moddalarni jinoyi javobgarlikka tortish, giyohvandlik jinoyati uchun qattiq qonunlar va jazolar hamda giyohvandlikni davolashni qo'llab-quvvatlashga asoslangan. Profilaktika va rehabilitatsiya dasturlari giyohvandlarning xatti-harakatlarini o'zgartirish va giyohvand moddalar tarqalishining oldini olishga qaratilgan[1]. Biroq, ushbu strategiya jinoyatchilikning yuqori darajasi va giyohvandlikning ijtimoiy

sabablariga etarlicha e'tibor bermaslik uchun tanqidlarga duch keladi.

Gollandiya: Gollandiyada giyohvand moddalarga chidamlilik modeli qabul qilindi. Bu erda mariyuana kabi yumshoq dori-darmonlarni dekriminallashtirish va giyohvand moddalarni xavfsiz iste'mol qilish joylariga kirishni o'z ichiga olgan "konsensus" siyosati mavjud. Shu bilan bir qatorda, Gollandiyada giyohvandlik va ijtimoiy rehabilitatsiyani davolash tizimi faol rivojlanmoqda. Ushbu yondashuv zararni minimallashtirish g'oyasiga asoslanadi va insonparvarroq deb hisoblanadi, ammo ba'zi tortishuvlar va qarama-qarshiliklarni keltirib chiqaradi.

Shveysariya: Shveysariya giyohvand moddalarni qo'llab-quvvatlash modeli qabul qilingan mamlakatning namunasi. Bu erda asosiy e'tibor toza ignalar, metadon terapiyasi, tibbiy yordam va rehabilitatsiyadan foydalanish imkoniyatini ta'minlashga qaratilgan. Maqsad nafaqat OIV va boshqa infeksiyalarning oldini olish, balki giyohvandlarning

hayot sifatini yaxshilash, ularni reabilitatsiya qilish va ijtimoiylashtirishdir.

Rossiya giyohvand moddalarni taqiqlash va ularning tarqalishi va ishlatilishini jinoy javobgarlikka tortish asosida giyohvandlikka qattiq yondashish bilan ajralib turadi. Mamlakatda giyohvandlik biznesini to'xtatish va huquqbuzarlarni jazolashga qaratilgan qat'iy Qonunchilik mavjud. Biroq, kriminallashtirishdan tashqari, Rossiyada reabilitatsiya va profilaktika dasturlari ham rivojlanmoqda, garchi ularning samaradorligi ko'pincha savollar tug'diradi.

Giyohvandlik masalasi zamonaviy jamiyatda eng dolzarb masalalardan biri bo'lib, turli mamlakatlar va madaniyatlar ushbu muammoni hal qilishda turli yo'llar bilan yondashadilar[2]. Giyohvandlikka qarshi kurashning turli xil yondashuvlari nafaqat madaniy farqlarni, balki har bir mamlakatning ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy xususiyatlarini ham aks ettiradi.

AQSh va Evropaning aksariyat mamlakatlarida taqiq strategiyasi ustunlik qiladi. Davlat organlari giyohvand moddalar savdosi va iste'molchilarni qattiq Qonunchilik va jinoy javobgarlikka tortish orqali giyohvand moddalar tarqalishining oldini olishga intilmoqda. Shunga qaramay, ushbu yondashuv yuqori darajadagi kriminallashtirish va giyohvandlikni davolashda past samaradorlik tufayli tanqidlarga duch kelmoqda. Niderlandiya bag'rikenglik modeli bilan mashhur bo'lib, giyohvand moddalar mavjudligini tan oladi va giyohvandlarga tibbiy yordam ko'rsatishga e'tibor qaratadi. Mamlakatda "tolerant yondashuv" tizimi mavjud bo'lib, u giyohvand moddalarni iste'mol qiluvchilarga toza shpritslardan foydalanish imkoniyati berilgan maxsus joylarga, shuningdek, shifokorlar maslahatiga tashrif buyurishga imkon beradi[3]. Yaponiyada profilaktikaga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ta'lim va tarbiya tizimi fuqarolarning kuchli axloqiy xususiyatlarini shakllantirishga qaratilgan bo'lib, bu giyohvandlik holatlarini kamaytirishga yordam beradi. Biroq, mamlakat giyohvandlikka qarshi qonunbuzarlarni ham qattiq jazolaydi.

Shveysariya giyohvandlarga dori-darmonlarni tibbiy sharoitda metadon yoki heroin kabi xavfsizroq alternativalar bilan almashtirish imkoniyatini berish orqali almashtirish siyosatini afzal ko'radi. Bu ko'chadagi giyohvand moddalarning zararini kamaytiradi va giyohvandlik muammosiga duch kelganlarni qo'llab-quvvatlaydi. Singapur giyohvand moddalarga nisbatan qattiq taqiqni qo'llaydi, bu giyohvand moddalar savdosi uchun o'lim jazosini o'z ichiga oladi. Ushbu qat'iy yondashuv giyohvandlik darajasi past bo'lgan jamiyatni yaratadi, shuningdek, inson huquqlarini buzganligi va muammoni hal qilishda insonparvarlik yo'qligi uchun tanqidlarga sabab bo'ladi[4]. Turli madaniyatlarda va mamlakatlarda giyohvandlikka qarshi kurash yondashuvlarining qiyosiy tahlili shuni ko'rsatadiki, muammoning yagona echimi yo'q. Samarali strategiyalar ijtimoiy-madaniy kontekstga qarab farq qiladi. Mahalliy xususiyatlarini hisobga olgan holda va giyohvand moddalarni tarqatishni to'xtatish va giyohvandlarga yordam berish o'rtasidagi muvozanatni ta'minlaydigan yanada moslashuvchan va integratsiyalashgan yondashuvlarni ishlab chiqish kerak.

Giyohvandlik zamonaviy jamiyatning barcha mamlakatlar va madaniyatlarga oid eng jiddiy va murakkab muammolaridan biri bo'lib qolmoqda. Milliy chegaralardan qat'i nazar, giyohvand moddalar har qanday yoshdagi, jinsdagi va ijtimoiy maqomdagi odamlarga ta'sir qiladi. Biroq, giyohvandlikka qarshi yondashuvlar turli mamlakatlar va madaniyatlarda juda farq qiladi. Giyohvandlikka qarshi kurashish usullarini aniqlashda madaniy xususiyatlar va ijtimoiy kontekst muhim rol o'ynaydi. Ba'zi madaniyatlar profilaktika va ta'limga ko'proq e'tibor berishadi, boshqalari esa repressiv choralar va davolanishga e'tibor berishadi. AQSh birinchi marta 1971 yilda prezident Richard Nikson tashabbusi bilan giyohvandlikka qarshi harbiy kampaniyani boshladi. Ushbu siyosat politsiya operatsiyalari, Qonunchilik choralarini va jinoy javobgarlikka tortish orqali giyohvand moddalarni ishlab chiqarish, tarqatish va iste'mol qilishga qarshi kurashga qaratilgan[5]. Biroq, katta sa'y-harakatlar va moliyaviy sarmoyalarga qaramay, ushbu strategiya mamlakatda giyohvandlik va giyohvand moddalar savdosi darajasining sezilarli darajada pasayishiga olib kelmadi.

Evropa mamlakatlari: Sog'liqni saqlash va reabilitatsiyaga asoslangan yondashuv

Evropa mamlakatlari asosan sog'liqni saqlash va reabilitatsiyaga asoslangan yondashuvlarni afzal ko'rishadi. Masalan, Portugaliya va Gollandiya kabi davlatlar giyohvand moddalarni iste'mol qilishni de-kriminallashtirish va giyohvandlarga tibbiy yordam ko'rsatish foydasiga giyohvand moddalar siyosatini qayta ko'rib chiqdilar. Bu giyohvandlarni jinoy javobgarlikka tortish o'rniga davolash va reabilitatsiyaga e'tibor qaratish imkonini berdi.

Osiyo mamlakatlari: qat'iy qonunlar va jazolar

Singapur va Filippin kabi ba'zi Osiyo mamlakatlari giyohvand moddalarga nisbatan qattiq qonunlar va qattiq jazolarga ega. Ushbu mamlakatlarda giyohvand moddalar to'g'risidagi qonunlarning buzilishi jiddiy jazolarga, shu jumladan o'lim jazosiga olib kelishi mumkin. Bu shuni ko'rsatadiki, ba'zi madaniyatlar uchun repressiv choralar giyohvandlikka qarshi kurashning asosiy vositasi bo'lib qolmoqda.

Lotin Amerikasi mamlakatlari: giyohvand moddalar savdosi muammosi

Kolumbiya va Meksika kabi lotin Amerikasi mamlakatlari zo'ravonlik, korruptsiya va ijtimoiy bo'linishlar manbai bo'lgan giyohvand moddalar savdosi muammosiga duch kelishmoqda. Ushbu mamlakatlarda giyohvandlikka qarshi kurash nafaqat harbiy operatsiyalar va politsiya reydlari kabi ichki choralarini, balki xalqaro giyohvand moddalar savdosiga qarshi kurashish uchun boshqa davlatlar bilan hamkorlikni ham o'z ichiga oladi.

Turli madaniyatlarda va mamlakatlarda giyohvandlikka qarshi kurash yondashuvlarining qiyosiy tahlili shuni ko'rsatadiki, bu muammoni hal qilishning yagona echimi yo'q. Har bir madaniyat va mamlakat o'z qadriyatlarini, resurslarini va ijtimoiy haqiqatlariga mos keladigan yondashuvni tanlaydi[6]. Turli madaniy va ijtimoiy sharoitlarda giyohvandlikka qarshi samarali kurashish uchun profilaktika, davolash, reabilitatsiya va giyohvand moddalarga talab va taklifni kamaytirish choralarini o'z ichiga olgan integratsiyalashgan yondashuvga intilish muhimdir.

Giyohvandlik butun dunyo bo'ylab millionlab odamlarga ta'sir ko'rsatadigan zamonaviy jamiyatning eng jiddiy va murakkab muammolaridan biri bo'lib qolmoqda. Shaxsiy sog'liq va farovonlik oqibatlarini bilan bir qatorda, giyohvandlik ham muhim ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy ta'sirga ega. Mamlakatdan mamlakatga, madaniyatdan madaniyatga giyohvandlik muammosiga noyob ijtimoiy-madaniy, siyosiy va iqtisodiy kontekstlarni aks ettiruvchi turli xil yondashuvlar mavjud. Ushbu maqolada biz bir nechta mamlakatlar va madaniyatlarda giyohvandlikka qarshi kurash yondashuvlarining qiyosiy tahlilini ko'rib chiqamiz.

Xulosa. Turli madaniyatlar va mamlakatlarda giyohvandlikka qarshi kurash yondashuvlarining qiyosiy tahlili shuni ko'rsatadiki, bu murakkab muammoning yagona echimi yo'q. Har bir mamlakat o'z qadriyatlarini, resurslarini va jamiyat xususiyatlariga eng mos keladigan yondashuvni tanlaydi. Ba'zi mamlakatlar jinoy javobgarlikka tortish va taqiqlashga, boshqalari bag'rikenglik va qo'llab - quvvatlashga, boshqalari esa turli strategiyalarning kombinatsiyasiga e'tibor berishadi. Giyohvandlikka qarshi yondashuvlar ilmiy dalillar, insonparvarlik va samaradorlikka asoslangan bo'lishi, shuningdek, turli xil ijtimoiy-madaniy va iqtisodiy omillarni hisobga olishi muhimdir. Shubhasiz, qo'shimcha o'rganish va tajriba almashish ushbu katta muammoni global miqyosda english uchun yanada samarali strategiyalarni ishlab chiqishga yordam beradi.

Turli madaniyatlar va mamlakatlarda giyohvandlikka qarshi kurash yondashuvlarining qiyosiy tahlili shuni ko'rsatadiki, giyohvandlikka universal yechim yo'q. Har bir mamlakat va madaniyat o'z qadriyatlarini, resurslarini va ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlariga qarab o'z strategiyalarini ishlab chiqadi. Biroq, insonparvar va samarali yondashuvlarni saqlab qolgan holda, ushbu murakkab muammoni hal qilish uchun profilaktika, davolash va reabilitatsiyaga e'tibor qaratgan holda, kriminallashtirishdan sog'liqni saqlashga o'tishga umumiy intilish mavjud.

ADABIYOTLAR

1. Тюрькова Анастасия Андреевна. "Наркомания как негативное явление: историко-социальный аспект." *The Newman in Foreign Policy* 5.56 (100) (2020): 38-40.
2. Бочаров К. Е. "Наркотики и наркомания, социальные последствия." *Современные тенденции развития гуманитарных, правовых и экономических исследований: теория и практика*. 2022.
3. Пихтина Ольга Александровна. "Профилактика наркомании сегодня." *Актуальные направления научных исследований: от теории к практике* 2 (2015): 87-88.
4. Черненко Ю. В., et al. "Деятельность педагога-психолога по профилактике наркомании среди учащихся." *М 96 Ёзгеретин элементте жастар: Z ұрпағын элементтендірудің* (2022).
5. Пилюгина Т. В. "Наркозависимость вразрез национальной безопасности и интересам страны: социально-психологические особенности и причинная обусловленность." *Экономика. Право. Печать. Вестник КСЭИ* 1 (2014): 162-170.
6. Перекрестова Ольга Михайловна. "Наркомания подростков как социальная проблема и виды ее профилактики." *Юристь-Правоведь* 4 (71) (2015): 56-59.